

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ І ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Центр порівняльної професійної педагогіки

ПОРІВНЯЛЬНА
ПРОФЕСІЙНА
ПЕДАГОГІКА

2/2013

Науковий журнал

*Виходить двічі на рік
українською, російською, англійською, польською мовами*

До 20-річчя
Інституту педагогічної освіти і освіти дорослих
Національної Академії педагогічних наук України

Київ - Хмельницький
2013

Порівняльна професійна педагогіка № 2(6), 2013 : наук. журнал / голов. ред. Н. М. Бідюк. - К.-Хмельницький : ХНУ, 2013. - 1S4С.

*Включено до переліку наукових фахових видань України у галузі «Педагогічні науки»
{Наказ МОИМС Л* 54 від 25.01.2013}*

Засновники:

Національна Академія педагогічних наук України
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих
Хмельницький національний університет
Центр порівняльної професійної педагогіки

НАУКОВА РАДА

Голова:

Кремень В. Г. - д. філос. н., проф., дійсний член НАН і НАПН України, Президент НАПН України

Члени:

Зязюн І. А. - д. філос. н., проф., дійсний член НАПН України,
директор Ін-ту пед. освіти і освіти дорослих НАПН України
Матвієнко О. В. - д. пед. н., проф., Київський національний лінгвістичний університет
Ничкало Н. Г. - д. пед. н., проф., дійсний член НАПН України,
акад.-секр. Від-ня проф. освіти і освіти дорослих НАПН України
Скиба М. Є. - д. тех. н., проф., чл.-кор. НАПН України, ректор Хмельницького національного університету
ХомчЛ. О. - д. пед. н., проф., Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України

РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ

Головний редактор:

Бідюк Н. М. - д. пед. н., проф., Хмельницький національний університет

Заступник головного редактора:

Авшенюк Н. М. - к. пед. н., с. н. с., Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України

Відповідальний секретар:

Садовець О. В. - к. пед. н., доц., Хмельницький національний університет

Технічний секретар:

Шаран Р. В. - к. пед. н., доц., Хмельницький національний університет
ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ

Іванова С. В. - д. філос. н., проф., дир. ФДНУ «Інститут теорії та історії педагогіки РАО»,
Державний радник Російської Федерації І класу,
Шльосек Франтішек - д. хабіліт., проф., дир. Інституту педагогіки Академії спеціальної педагогіки
імені Марії Гжегожевської, іноземний член НАПН України, голова наукового товариства «Польша-Україна»

Берека В. Є. - д. пед. н., проф., Хмельницький національний університет
Десятов Т. М. - д. пед. н., проф., Черкаський національний університет ім. Б. Хмельницького
Жуковський В. М. - Л. пед. н., проф., Національний університет «Острозька академія»
Козубовська І. В. - д. пед. н., проф., Ужгородський національний університет
Лещенко М. П. - д. пед. н., проф., ін-т інформ. технологій та засобів навчання НАПН України
Лук'янова Л. Б. - д. пед. н., проф., Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України
Огієнко О. І. - д. пед. н., проф., Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України
Петрук Н. К. - д. філос. н., проф., Хмельницький національний університет
Пуховська Л. П. - д. пед. н., проф., Інститут професійно-технічної освіти НАПН України
Романишина Л. М. - д. пед. н., проф., Хмельницький національний університет
Семенов О. М. - д. пед. н., проф., Ін-т пед. освіти і освіти дорослих НАПН України
Торчинський М. М. - д. філол. н., проф., Хмельницький національний університет

*Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації
серія КВ № 17801-6651Р від 29.03.2011*

*Рекомендовано до друку рішенням Вченої ради Хмельницького національного університету
(протокол № 6 від 25.12.13)*

© Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих НАПН України, 2013
© Хмельницький національний університет, 2013

ЗМІСТ

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ ЗА КОРДОНОМ

Slavomir Sliva WSPOLCZONE TENDENCJE W WYCHOWANIU RESOCJALIZUJACYW DZIECI S VLODZIEZY W POLSCE.5	
Кирило Котун ПРОГРЕСИВНИЙ РОЗВИТОК ФІНСЬКОЇ ОСВІТНЬОЇ ПОЛІТИКИ.....	14
Юлія Шийка ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ БІЛІНГВАЛЬНОЇ ОСВІТИ В КАНАДІ XIX - ПОЧАТКУ XX СТОЛІТТЯ.....	23
Piotr Kovolik POTRZEBA DIALOGU EDUKACYJNEGO W ANTRGOGICE.....	30
Светлана Чистякова, Ирина Соколова, Николай Родичев ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ ОРИЕНТАЦИИ УЧАЩЕЙСЯ МОЛОДЕЖИ И ВЫЗОВЫ ВРЕМЕНИ: ОПЫТ РОССИИ.....	49
Евеліна БОГІВ СУСПІЛЬНО-СОЦІАЛЬНА ФУНКЦІЯ НАРОДНИХ УНІВЕРСИТЕТІВ У СИСТЕМІ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ДОРОСЛИХ НІМЕЧЧИНИ.....	59

*СТАНДАРТИЗАЦІЯ І МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ:
ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН ТА ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНИ*

Ганна Красильникова ВНУТРІШНЯ СИСТЕМА МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ.....	66
Вікторія Білнк СТАНДАРТИ ВИЩОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ ТА РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ: СТАН І ПЕРСПЕКТИВИ ВДОСКОНАЛЕННЯ.....	76
Олена Яковенко СТАНДАРТИ КОМПЕТЕНТНІСНОЇ ОСВІТИ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД Й УКРАЇНСЬКІ ПЕРСПЕКТИВИ.....	82
Оксана Шийка РЕТРОСПЕКТИВА РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ В АВСТРІЇ.....	89
Наталія Авшенюк ЗАРУБІЖНІ ПІДХОДИ ДО МОДЕЛЮВАННЯ СТРУКТУРИ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНОЇ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	96

**СТАНДАРТИЗАЦІЯ І МОНІТОРИНГ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ:
ДОСВІД ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН ТА ПЕРСПЕКТИВИ УКРАЇНИ**

УДК: 378.2: 37.012(470+571)

Г. В. КРАСИЛЬНИКОВА, канд. техн. наук, доцент
Хмельницький національний університет, МОН України
вул. Інститутська, 11, м. Хмельницький, 29016, Україна
krasil@ukr.net

**ВНУТРІШНЯ СИСТЕМА МОНІТОРИНГУ ЯКОСТІ ВИЩОЇ ОСВІТИ
В НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ**

Анотація. Розглянуто досвід навчальних закладів Російської Федерації щодо створення внутрішньої системи моніторингу якості вищої освіти. Проаналізовано нормативно-правові передумови зростання моніторингових процесів у російській вищій школі. Охарактеризовано зміст робіт, присвячених освітньому моніторингу та його впровадженню на рівні вищого навчального закладу. Висвітлено еволюцію поглядів російських науковців на роль моніторингу вищої освіти в межах ВНЗ. Охарактеризовано складові внутрішньої системи моніторингу вищої освіти. Проаналізовано моделі моніторингу вищої освіти та їх складові.

Ключові слова: якість вищої освіти, системи менеджменту якості, внутрішня система моніторингу якості вищої освіти, модель системи моніторингу.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Державний нагляд (контроль) за якістю вітчизняної вищої освіти, спрямований на забезпечення реалізації державної політики у сфері освіти, здійснюється державними органами управління освітою відповідно до Законів України «Про вищу освіту» та «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності»). Існуючий порядок здійснення державного контролю за діяльністю вищих навчальних закладів передбачає такі його форми: акредитаційна експертиза, експертна оцінка діяльності ВНЗ та інспектування. Процедури державного нагляду (контролю) за якістю вищою освітою регламентуються низкою відповідних нормативних документів.

У нових соціально-економічних умовах чинній системі контролю стає все важче виконувати покладене на неї завдання впливу на якість надання освітніх послуг, тому вона постійно удосконалюється. Так, здійснено перехід до критеріального оцінювання діяльності освітньої діяльності ВНЗ, спрощено процедури акредитації, розбудовано національну систему моніторингу якості освіти, доповнену європейським досвідом, а саме використанням рейтингів ВНЗ та ін. Проте велика кількість контрольних заходів з боку держави, термінологічна невизначеність нових педагогічних явищ та неукмплектованість нормативної бази освіти вкрай негативно впливає на діяльність навчальних закладів і аж ніяк не сприяє покращенню якості вищої освіти.

Європейська практика свідчить, що з наш час акцент із зовнішнього оцінювання якості вищої освіти слід переносити на ВНЗ. Підтвердженням тому є заява міністрів у Берлінському комюніке, де йдеться про те, що «відповідно до принципу інституційної автономії основна відповідальність за забезпечення якості у сфері вищої освіти лежить

на кожному закладі, і це становить основу для справжньої підзвітності академічної системи в межах національної системи забезпечення якості» [1].

Розроблені Європейською асоціацією агентств гарантії якості у вищій освіті стандарти і рекомендації для гарантії забезпечення якості вищої освіти спрямовані на знаходження належного балансу між створенням і розвитком внутрішньої культури дотримання якості, з одного боку, і тією роллю, яку можуть відігравати процедури зовнішнього забезпечення якості, з іншого [2, с. 16]. При цьому забезпечення якості має бути невід'ємною частиною внутрішнього управління навчальних закладів професійної освіти. Відтак потрібні внутрішні системи забезпечення якості освіти у ВНЗ, який безпосередньо продукує освітні послуги і надає їх споживачам - студентам.

Одним з дієвих шляхів виходу з ситуації, що склалася, є створення власних систем менеджменту якості вищої освіти в стінах навчальних закладів. Такі провідні вітчизняні вищі навчальні заклади, як Київський національний університет Ім. Т. Г. Шевченка, Національний медичний університет ім. О. О. Богомольця та інші, запроваджують внутрішньо-університетські програми забезпечення якості вищої освіти. Проте глобальна проблема якості освіти не може бути вирішена на рівні окремого навчального закладу і вимагає скоординованих зусиль з боку держави, суспільства та ВНЗ. Спроби Міністерства освіти і науки України очолити роботу ЗІ створення єдиних критеріїв гарантії якості підготовки фахівців у вищих навчальних закладах в рамках Болонського процесу та ініціювати створення Центрів моніторингу якості освітніх послуг ВНЗ III-IV рівнів акредитації не були доведені до практичної реалізації у повному обсязі. Відтак досвід зарубіжних країн, які долають такі кризові явища в освіті, міг би стати у нагоді вітчизняним науковцям.

Формулювання мети статті. Мета статті полягає у вивченні позитивного досвіду російських навчальних закладів щодо створення внутрішньої системи моніторингу якості вищої освіти та визначенні перспектив його використання у вітчизняній вищій школі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз попередніх досліджень свідчить, що безумовним лідером на пострадянському просторі за кількістю та різноманітністю наукових досліджень, присвячених моніторингу в освіті, є наукова спільнота Російської Федерації (РФ). Директивним документом, що спрямовує на забезпечення високої якості російської освіти відповідно до динамічних запитів населення I перспективних завдань розвитку суспільства й економіки, є Державна Програма РФ «Розвиток освіти» на 2013-2020 роки. В рамках цієї Програми одним із завдань виступає створення сучасної системи оцінювання якості освіти на основі розробки і впровадження національної системи оцінювання якості освіти, моніторингових досліджень тощо [3].

Про необхідність створення системи моніторингу освіти йшла мова ще у Концепції модернізації російської освіти, термін реалізації якої завершився 2010 року. Її реалізація відбувалася у процесі впровадження Цільових програм розвитку освіти на 2006-2010 та 2011-2015 роки. Так, у рамках програми 2006-2010 років здійснено пілотний проект з моніторингу якості вищої освіти на національному рівні з використанням ІТ-технологій. У наступній програмі розвитку освіти на 2011-2015 роки йдеться про необхідність створення на федеральному та регіональному рівнях систем моніторингу як компонентів системи управління якістю освіти в країні. В рамках цієї програми будуть розроблені й реалізовані механізми забезпечення комплексного електронного моніторингу навчальних закладів.

У новому Законі РФ «Про освіту в Російській Федерації» (ст. 89), прийнятому 2012 р., також зазначено, що управління системою освіти базується на результатах моніторингу. У ст. 97 документу міститься опис порядку проведення моніторингу і перелік обов'язкової інформації, що підлягає моніторингу й встановлюється Урядом РФ [4].

Про зростання важливості моніторингових процесів у російській освіті свідчить поява відповідної інституційної структури: Центру моніторингу та статистики освіти в межах Федерального інституту розвитку освіти Міністерства освіти і науки РФ, регіональних центрів моніторингу в освіті. Про це свідчить і проведення чисельних науково-дослідницьких та експериментальних робіт структурними підрозділами Російської академії освіти (РАО), зокрема Інститутом управління освітою тощо.

Сьогодні Міністерство освіти і науки РФ здійснює моніторинг діяльності федеральних державних і недержавних ВНЗ та їх філій з метою виявлення навчальних закладів, що мають ознаки неефективності [5], та працює над проектом «Розробка й апробація методології рейтингування освітніх закладів професійної освіти» [6], спрямованого на реалізацію Цільової програми розвитку освіти на 2011-2015 роки та Концепції довгострокового соціально-економічного розвитку Російської Федерації на період до 2020 року. Продовження політики підвищення ефективності та якості послуг у сфері вищої освіти шляхом щорічного моніторингу ефективності ВНЗ та введення системи оцінювання якості підготовки фахівців у штатний режим у 2017-2018 роках знайшло відображення у Плані заходів Уряду РФ під назвою «дорожня карта».

З січня 2006 року російські ВНЗ охоплені моніторингом Європейської асоціації університетів (ЕТІА), що відстежує реалізацію основних напрямів Болонського процесу та якість освіти. Міністерством освіти і науки РФ прийнято План заходів щодо реалізації положень Болонської декларації в системі вищої професійної освіти на 2005-2010 роки, один з розділів якого був присвячений вирішенню проблем якості. Він передбачає розробку методологій і критеріїв оцінювання якості освіти Росії, що співставляються з країнами-учасниками Болонського процесу.

Механізми зовнішнього забезпечення якості вищої освіти з боку держави доповнюються внутрішніми системами моніторингу якості освітніх послуг вищих навчальних закладів. Практичні напрацювання ВНЗ базуються на дослідженнях у галузі педагогічного моніторингу, які активно здійснюються в РФ з 90-х років ХХ ст.

Теоретико-методологічні проблеми моніторингу в освіті знайшли своє відображення в дослідженнях таких російських учених, як В. Андреев, М. Бершадський, В. Беспалько, І. Бестужев-Лада, Т. Боровкова, В. Горб, В. Гузєєв, Т. Заславська, Е. Зеєр, В. Кальней, О. Майоров, Д. Матрос, І. Морєв, О. Орлов, М. Піщулін, П. Решетніков, Н. Селєзньова, Л. Семушіна, О. Субєтто, С. Шишов тощо. Розробкою концепції освітнього моніторингу як дослідницького методу займалися науковці І. Бестужев-Лада, В. Кальней, О. Майоров, О. Орлов, С. Шишов тощо. Інші вчені й практики розглядають багаторівневий моніторинг як соціальну технологію управління якістю професійної освіти в сучасній Росії (І. Мітрофанова) і представляють його на таких рівнях: федеральному (Л. Артамонова), регіональному (І. Ванісова, М. Гузаїров, І. Єлісєєв, І. Кулемін, Є. Міхайлова, А. Сапронов), муніципальному (В. Кузнецов, О. Поленкова), вищого навчального закладу (Н. Гунявіна, О. Сергєєва, Т. Філіппова), кафедри (О. Гладкова), певного навчального предмета (дисципліни) (І. Белєвцева, І. Гільманова), окремого педагога і студента (Н. Нікітіна, Н. Солянкін). З часом увага науковців акцентується на питаннях організації системи моніторингу в освіті, технологіях і механізмах його

проведення (С. Гончарова, О. Дахін, А. Лісовець, Д. Матрос, І. Найдюнова, Н. Мельникова, Д. Полєв та ін.).

При цьому еволюція поглядів науковців на роль моніторингу в навчальному закладі постійно змінюється і фактично є відображенням процесу адаптації термінології менеджменту якості у сфері освіти. Вона пройшла шлях від засобу внутрішньої системи контролю якості (А. Шитова), технології оцінювання якості освітнього процесу (О. Крилова) та складової діагностики якості навчання (О. Левіна) до:

- педагогічної умови (М. Петров, Г. Чепуренко) або засобу інформаційного забезпечення управління вищою професійною освітою та її якістю (Н. Гунявіна, М. Мартиненко, А. Сапронов), якістю навчального процесу (М. Чандра) та навчання студентів (М. Давидов, І. Макуха, С. Павлова);

- складової системи забезпечення (Н. Пучков, Г. Шабанов) або менеджменту якості вищої освіти (Н. Кашкарьова);

- складової внутрішньої системи гарантії якості вищої освіти (А. Баранов, В. Жохова, О. Матвєєва, Г. Могова, Ю. Попов, О. Чурганов).

Об'єктом моніторингу в освіті є: освітній процес (Е. Єльдяєва, М. Чандра); процес професійної підготовки в цілому (Н. Алексєєва, С. Гончарова, О. Кліменок, Н. Круп'ява, І. Найдюнова, Т. Філіппова) або окремих складових, наприклад методичної (В. Косирєв), мовної (О. Гладкова), економічної підготовки фахівців (Н. Мосунова); професійне навчання студентів у ВНЗ (Н. Сорокіна); формування професійної компетентності майбутнього фахівця під час навчання у вищому навчальному закладі (А. Майєр); професійне становлення фахівця в освітньому процесі ВНЗ (А. Кошелєва, Т. Піщуліна, С. Сіліна); навчальні досягнення студентів (Е. Сергєєва); структура та якість знань (О. Бакай, І. Белєвцева, О. Комкова); якість вищої освіти, зокрема професійної (Н. Очеретіна, Г. Шабанов); професійне виховання (С. Салов); самостійна робота студентів (О. Товбіс); інформаційні освітні ресурси в середовищі ВНЗ (В. Ільїн); стан управління розвитком освітнього процесу в навчальному закладі (О. Худін) або його методичною службою (Л. Карпукіна) тощо.

Виклад основного матеріалу дослідження. На початку ХХІ ст. освітня ситуація в РФ характеризується зростанням досліджень систем моніторингу та їх складових у навчальних закладах різного рівня, в тому числі й у ВНЗ, які присвячувалися: проектуванню системи педагогічного моніторингу якості освіти (І. Галькумова), проектуванню системи педагогічного моніторингу якості навчання (Н. Лободенко), формуванню системи моніторингу професійної підготовки студентів (Т. Філіппова), технологіям моніторингу (С. Гончарова); педагогічним умовам удосконалення моніторингу якості професійної підготовки (Н. Алексєєва) та використанню його у навчальних закладах професійної освіти (О. Кліменок), системі внутрішнього моніторингу якості вищої освіти (О. Крилова, Н. Круглова, М. Мартиненко) тощо.

Стимулом для появи такої кількості досліджень стала планомірна діяльність Міністерства освіти РФ, спрямована на підвищення якості підготовки фахівців у ВНЗ, зокрема:

- прийняття наказу Міністерства освіти РФ про комплексне оцінювання діяльності ВНЗ від 12 листопада 1999 року № 864;

- регулярне проведення з 2000 року конкурсу «Внутрішні системи забезпечення якості підготовки фахівців» тощо.

Включення до переліку показників, пов'язаних з оцінюванням якості освіти у ВНЗ, фактично зобов'язувало навчальні заклади створювати власні системи

забезпечення якості вищої освіти. Активізувалася робота ВНЗ щодо створення систем моніторингу як складових внутрішніх систем забезпечення якості вищої освіти з прийняттям Наказу Федеральної служби з нагляду в сфері освіти і науки РФ від 30.09.2005 року № 1938 «Об утверждении показателей деятельности и критериев государственной аккредитации высших учебных заведений», оскільки визначення показника якості підготовки здійснювалося на основі критерію ефективності внутрішньої системи забезпечення якості освіти ВНЗ [7].

Логічним кроком політики розширення автономних прав ВНЗ та передачі повноважень щодо забезпечення якості вищої освіти стали внесені 2010 року зміни до чинного Закону про освіту РФ. Відтак до компетенції навчальних закладів віднесено функціонування внутрішньої системи моніторингу якості освіти, яке збереглося і у новій редакції Закону (пп. 13, п. 3, ст. 28) [4].

Таким чином, передові російські ВНЗ (Саикт-Петербурзький державний електротехнічний університет «ЛЕТ» і Московський державний інститут сталі та сплавів) активно розробляють концепції, моделі ефективності, впроваджують та сертифікують внутрішні системи менеджменту якості (СМЯ). Сьогодні в наукових колах вже не обговорюється питання доцільності впровадження СМЯ, на часі - вибір її ефективної моделі для конкретного ВНЗ. Існуючі СМЯ базуються на апробованих та визнаних моделях, побудованих на основі стандартів ISO, премії Європейської організації з якості (EFQM), конкурсу Міносвіти РФ, типової моделі системи якості освітнього закладу тощо.

Переважна кількість моделей моніторингу базується на «процесному» підході, унормованому державним стандартом ГОСТ Р ИСО 9001-2008. Ключові процеси діяльності ВНЗ, їх значущі показники є об'єктом моніторингу та вимірювання в СМЯ. Використання «процесного» підходу дозволяє підвищити ефективність управління освітнім закладом, оскільки підсилює орієнтацію діяльності на запити й інтереси споживачів освітніх послуг та збільшує гнучкість системи, її здатність пристосовуватися до зовнішніх умов, що постійно змінюються. Не дивлячись на певні переваги СМЯ, побудованих на «процесному» підході, їх впровадження у російських ВНЗ зіштовхується з певним супротивом та нерозумінням з боку керівників різного рівня [8].

Проте будь-яка модель СМЯ як інструмент, що дозволяє здійснювати управління якістю освіти, передбачає системне здійснення таких дій: моніторингу системи (визначення досягнутого рівня якості); аналізу отриманих результатів моніторингу; розробки і проведення заходів з покращення якості.

Підходи до розробки моделей моніторингу якості в російській вищій школі також відрізняються: Н. Абакумова [9, с. 72] позиціонує їх як моделі педагогічного моніторингу інновацій; Т. Боровкова, І. Морєв [10, с. 85-88] розглядають моніторинг розвитку системи освіти.

При цьому під внутрішнім моніторингом якості освіти у будь-якому типі освітнього закладу розуміють цілеспрямоване, організоване, неперервне стеження за функціонуванням і розвитком освітнього процесу та його окремими елементами з метою своєчасного прийняття управлінських рішень на основі інформації, отриманої й проаналізованої під час моніторингу.

Зазвичай процес моніторингу якості вищої освіти у вищому навчальному закладі здійснюється на трьох рівнях: кафедральному, факультетському (інститутському), університетському. Окремі дослідники пропонують багаторівневі системи моніторингу (Є. Белякова, О. Хорошева).

Об'єктами моніторингу в СМЯ виступає діяльність ВНЗ та результати його діяльності (О. Єлькіна, Л. Костельова). Провідний російський менеджер з якості В. Качалов згрупував показники якості освіти таким чином: якість суб'єкта отримання освіти, якість об'єкта надання освітніх послуг і якість процесу надання освітніх послуг [11, с. 81], які покладені в основу СМЯ окремих ВНЗ. На думку О. Гончарової, моніторинг спрямований на контекст, ресурси, хід та результати освітнього процесу [8]. Проте більшість російських науковців погоджуються з думкою, що процес моніторингу охоплює такі групи показників якості у ВНЗ [12, с. 53]:

- потенціал закладу;
- характеристики й оцінки діяльності закладу;
- результати діяльності закладу, зокрема результати професійної підготовки майбутніх фахівців (рівень їх компетенцій).

Моніторинг діяльності закладу залежить переважно від вибору моделі управління якістю ВНЗ, яка може базуватися на оцінному підході, принципах загального менеджменту якістю ТОМ або міжнародних стандартах серії ISO. Моніторинг результатів професійної підготовки студентів зазвичай здійснюється відповідно до вимог державних освітніх стандартів. Для управління затребуваністю фахівців на ринку праці окремими ВНЗ здійснюється моніторинг випускників.

Модель моніторингу розглядають як складну ієрархічну структуру, яка складається з низки структурних компонентів або менших моделей [13, с. 74]. Розробка моделі моніторингу має містити: 1) поняття, мету і завдання моніторингу; 2) об'єкт і предмет моніторингу; 3) джерела моніторингу; 4) процедури та методи збору Інформації; 5) суб'єкти, які здійснюють збір інформації з предмету моніторингу; 6) структуру і зміст матеріалів моніторингу; 7) особливості проведення моніторингу [9, с. 71].

Висновки результатів дослідження. Таким чином, очевидним є той факт, що досвід РФ з моніторингу якості вищої освіти є позитивним і може бути використаний в освітній системі України. Водночас окремі проблеми моніторингу в управлінні російськими ВНЗ ще не знайшли повного вирішення. Нагальною залишається потреба зміни підходів при оцінюванні якості результатів освіти, залучення до цього процесу споживачів освітніх послуг (роботодавців) або передача функції незалежним агентствам. Наразі не розроблено і не затверджено єдину науково обґрунтовану систему показників якості підготовки майбутніх фахівців, не існує єдиної загальноприйнятої та затвердженої системи моніторингу якості вищої освіти. Актуальним є системний моніторинг якості освітнього середовища ВНЗ та використання сучасних ІТ-технологій, стратегічного менеджменту тощо.

Проте в цілому слід відмітити високий ступінь вирішення питань використання моніторингу в ВНЗ як складової систем управління, менеджменту, забезпечення та гарантії якості вищої освіти. Запорукою успішного розвитку систем моніторингу в російських вишах, на нашу думку, є: активна державка політика щодо забезпечення громадян країни якісною освітою, яка постійно реалізується через різноманітні державні програми; підтримка державою інституційного розвитку системи моніторингу на всіх організаційних рівнях освіти: федеральному, регіональному, муніципальному, навчального закладу; планомірна діяльність Міністерства освіти і науки РФ, спрямована на підвищення якості підготовки фахівців у ВНЗ та вчасне оновлення нормативної бази вищої освіти; здійснення систематичних наукових досліджень у сфері менеджменту якості вищої освіти; постійний методичний супровід розробки та впровадження внутрішніх систем моніторингу якості освіти

науково-дослідними структурами РАО, методичними підрозділами органів управління вищою освітою тощо.

Напрацьований вищими навчальними закладами Росії позитивний досвід створення внутрішніх систем моніторингу якості вищої освіти певною мірою може бути корисний вітчизняними ВНЗ.

Перспективи подальших розвідок. До подальших напрямів дослідження відносимо вивчення особливостей впровадження позитивного досвіду Росії з організації внутрішнього моніторингу якості вищої освіти в освітню систему України.

Література

1. Комюніке конференції Європейських Міністрів освіти «Створення зони вищої освіти Європи» [Electronic resource], - Берлін, 19 верес. 2003 р. - Режим доступу: <<http://nau.edu.ua/ua/menu/navchannya/boIonskij-proczes/berl%D1%96aske-komyun%D1%96ke.html>>.

2. Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти. - К.: Ленвіт, 2006. - С. 16.

3. Государственная Програма Российской Федерации «Развитие образования» на 2013-2020 годы [Электронный ресурс] : распоряжение Правительства Российской Федерации от 15 нояб. 2013 г. № 792-р. (в новой ред.). - Режим доступа: <<http://мин-обрнауки.рф/документы/3409>>.

4. Об образовании в Российской Федерации [Электронный ресурс] : федеральный закон Российской Федерации от 29 декаб. 2012 г. № 273-ФЗ (ред. от 23.07.2013). - Режим доступа: <http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_149753/>.

5. О проведении мониторинга эффективности образовательных организаций высшего образования [Электронный ресурс] : приказ Минобрнауки России от 1 августа 2013 г. № 637. - Режим доступа; <минобрнауки.рф/документы/3561/файл/.../3.08.12-Приказ.637.рси>.

6. Разработка и апробация методологии рейтингования образовательных учреждений профессионального образования [Электронный ресурс] : проект Национального фонда подготовки кадров совместно с Институтом международных организаций и международного сотрудничества Национального исследовательского университета «Высшая школа экономики». Период реализации проекта: 2011-2015 годы, - Режим доступа: <<http://ranking.ntf.ru/>>.

7. Об утверждении показателей деятельности и критериев государственной аккредитации высших учебных заведений [Электронный ресурс] : приказ Федеральной службы по надзору в сфере образования и науки (Рособрнадзор) от 30 сентября 2005 г. № 1938.- Режим доступа: <<http://www.rg.ru/2005/10/27/kriterii-obr-dok.html>>.

8. Внедрение европейских стандартов и рекомендаций в системы гарантии качества образования [Электронный ресурс] // Сб. материалов шестой Всеросс. науч.-практ. конф. Гильдии экспертов в сфере профессионального образования. - М., 2013. — Режим доступа: <http://www.expen-nica.ru/mdex.php?option^orn_wrapper&view=wrapper&Itemid=203>.

9. Абакумова Н. Н. Разработка модели педагогического мониторинга инноваций / Н. Н. Абакумова // Историческая и социально-образовательная мысль. - 2012. - № 3 (13). - С. 71-72.

10..Боровкова Т. И. Мониторинг развития системы образования : в 2 ч. Ч. I. Теоретические аспекты : учеб. пособие / Т. И. Боровкова, И. А. Морев. - Владивосток : Изд-во Дальневосточного ун-та, 2004. - С. 85-88.

11. Качалов В. А. Системы менеджмента качества. ИСО 9001:2008 в комментариях и задачах. В 2 т. / В. А. Качалов. — М. : ИздАТ, 2011. - С. 81.

12. Практические рекомендации по выбору типовой модели системы управления качеством образования для ВУЗов и ССУЗов (проект). - СПб. : ЛЭТИ, 2005. - С. 53-63.

13.Малинецкий Г. Г. О национальной системе научного мониторинга / Г. Г. Малинецкий, А. Г. Подлазов, И. В. Кузнецов // Будущее и настоящее России в зеркале синергетики. - М., 2001-- С. 74.

А. В. КРАСИЛЬНИКОВА, канд техн. наук, доцент
Хмельницький національний університет, МОН України
ул. Інститутська, 11, г. Хмельницький, 29016, Україна
fcrasil@ukr.net

ВНУТРЕННЯЯ СИСТЕМА МОНИТОРИНГА КАЧЕСТВА ВЫСШЕГО ОБРАЗОВАНИЯ В УЧЕБНЫХ ЗАВЕДЕНИЯХ РОССИЙСКОЙ ФЕДЕРАЦИИ

Аннотация. Рассмотрен опыт учебных заведений Российской Федерации по созданию внутренней системы мониторинга качества высшего образования. Проанализированы нормативно-правовые предпосылки роста мониторинговых процессов в российской высшей школе. Дана характеристика содержанию работ, посвященных образовательному мониторингу и его внедрению на уровне высшего учебного заведения. Освещена эволюция взглядов российских ученых на роль мониторинга высшего образования в пределах ВУЗов. Охарактеризованы составляющие внутренней системы мониторинга высшего образования. Проанализированы модели мониторинга высшего образования и их составляющие.

Ключевые слова: качество высшего образования, системы менеджмента качества, внутренняя система мониторинга качества высшего образования, модель системы мониторинга.

H. V. KRASYLNYKOVA, Ph.D. (technical sciences), associate professor
Khmelnyskiy National University,
Ministry of Education and Science of Ukraine
11 Instytutska Str., Khmelnyskiy, 29016, Ukraine
krasil@ukr.net

INTERNAL SYSTEM FOR MONITORING QUALITY OF HIGHER EDUCATION IN EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS OF THE RUSSIAN FEDERATION

Abstract. The experience of educational institutions of the Russian Federation concerning establishment of an internal system for monitoring the quality of higher education has been considered. Legal prerequisites for the increase of monitoring processes in Russian higher school have been analyzed. The content of papers devoted to education and monitoring implementation at the level of higher education has been characterized. The evolution of

Порівняльна професійна педагогіка 2/2013

Russian scientists' views on the role of monitoring of higher education within the universities has been determined and the internal components of the monitoring system of higher education have been defined. Monitoring model of higher education and its components have been considered.

It has been defined that developing a model of monitoring should include the concept, goals and tasks of monitoring; the object and purpose of the monitoring; source of the monitoring; the procedures and methods of gathering information; entities that gather information from the monitored; the structure and content of monitoring; monitoring features.

It has been determined that higher education in Russia is characterized by a high degree of resolutions on the use of monitoring as a part of university administration, management, maintenance and quality assurance of higher education. The keys to successful development of monitoring systems in Russian universities are: active government policy to provide citizens with quality education that is constantly being implemented through various government programs; government support of the institutional development of the monitoring system at all organizational levels of education: federal, regional, municipal, school; planned activities of the Ministry of Education and Science, aimed at improving the quality of training in universities and timely updating the regulatory framework of higher education; the implementation of systematic research in the field of quality management of higher education; constant methodological support for the development and implementation of internal systems for monitoring the quality of scientific research institutions, teaching departments, administration of higher education.

Key words: quality of higher education, quality management systems, internal system of higher education quality monitoring, model of a monitoring system.

Bibliography

1. Communique of the Conference of European Ministers of Education «The creation of a European Higher Education» [Electronic resource]. - Berlin, September 19, 2003. - Mode of access: <<http://nau.edu.ua/ua/menu/navchannya/bolonskij-procjes/berl%D1%96nske-komyun%D1%96ke.html>>.
2. Standards and guidelines for quality assurance in the European Higher Education. - K.: Lenvit, 2006. - S. 16.
3. State Program of the Russian Federation ((Development of Education» for 2013-2020. Decree of the Russian Federation of November 15, 2013 № 792-р. (Revised) [Electronic resource], - Mode of access: <[http://минобрнауки.рф/документы/3409/файл/2228/13.05.15-Госпрограмма_Развитие_образования_20\(3-2020^£](http://минобрнауки.рф/документы/3409/файл/2228/13.05.15-Госпрограмма_Развитие_образования_20(3-2020^£)>.
4. On Education in the Russian Federation. Federal Law of 29 December 2012 №273-FZ (as amended on 23.07.2013) [Electronic resource]. - Mode of access: <http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_149753/>.
5. About monitoring the effectiveness of educational institutions of higher education. Order of the Russian Ministry of August 1, 2013 number 637, [Electronic resource]. - Mode of access: <минобрнауки.рф/документы/3561/файл/.../13.08.12-Приказ.637.pdf>.
6. Development and testing methodology for rating professional education institutions. Draft National Training Foundation, mutually with the Institute of International Organizations and International Cooperation, National Research University «Higher School of Economics». Project implementation period 2011-2015 годы [Electronic resource]. - Mode of access: <<http://ranking.ntf.ru/>>.

7. On approval of the performance criteria and the state accreditation of higher education institutions. Order of the Federal Service for Supervision in Education and Science (Rosobmadzor) on September 30, 2005 № 1938 [Electronic resource]. - Mode of access: <<http://www.rg.ru/2005/10/27/kriterii-obr-dok.htm> 1>.

8. Introduction of European standards and guidelines for quality assurance of education. Collected materials Sixth All-Russian scientific-practical conference of the Guild of Experts in the field of vocational education [Electronic resource]. - M., 2013. - Mode of access: <http://www.expert-nica.ru/index.php?option=com_wrapper&view=wrapper&Itemid=203>.

9. Abakumova N. Developing a model of pedagogical monitoring innovation / N. Abakumova // Historical, social and educational thought. - 2012. - Jfe 3 (13). - P. 71-72.

10. Borovkova T. Y. Monitoryng razvytyia systemy obrazovaniya : v 2 ch. Ch. I. Teoreticheskiye aspekty : ucheb. posobyie / T. Y. Borovkova, Y. A. Morev. - Vladivostok : Yzd-vo Dalnevostochnoho un-ta, 2004. - C. 85-88.

11. Kachalov V. A. Sistemy menedzhmenta kachestva. ISO 9001:2008 v kommentarijah i zadachah. V 2-h tomah / V. A. Kachalov. - M.: IzdAT, 2011. - C. 81.

12. Practical advice on choosing a standard model of quality management system of education for universities and colleges (draft). - SPb.: LETY, 2005. - S. 53-63.

13. Malynetskiy H. H. On the national system of scientific monitoring / G. G. Malinetskii, A. G. Podlazov, I. V. Kuznetsov // Future and present Russia in the minor of synergy. - Moscow, 2001. — S. 74.

CONTENTS

TENDENCIES OF EDUCATIONAL POLICY DEVELOPMENT ABROAD

Slavomir Sliva MODERN TENDENCIES IN RE SOCIALIZATION TREATMENT OF CHILDREN AND YOUTH IN POLAND	5
Kyrylo Kotun PROGRESSIVE DEVELOPMENT OF FINNISH EDUCATION POLICY	14
Yulia Shyika PECULIARITIES OF BILINGUAL EDUCATION DEVELOPMENT IN CANADA IN THE 19th - EARLY 20th CENTURY	23
Piotr Kovolik THE NEED FOR EDUCATIONAL DIALOGUE IN ANTHROPOLOGY	30
Svetlana Chistyakova, Irina Sokolova, Nikolai Rodichev DEVELOPMENT TRENDS AND CHALLENGES OF STUDENT OCCUPATIONAL GUIDANCE: RUSSIAN EXPERIENCE	49
Evelina Botiv SOCIAL FUNCTION OF PEOPLE'S UNIVERSITIES WITHIN INFORMAL EDUCATION SYSTEM OF GERMANY	59
 <i>STANDARDIZATION AND QUALITY OF HIGHER EDUCATION MONITORING: EXPERIENCE OF FOREIGN COUNTRIES AND PROSPECTS OF UKRAINE</i>	
Hanna Krasylnykova INTERNAL SYSTEM FOR MONITORING QUALITY OF HIGHER EDUCATION IN EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS OF THE RUSSIAN FEDERATION	66
Viktorija Bilyk STANDARDS OF HIGHER PROFESSIONAL EDUCATION IN UKRAINE AND THE RUSSIAN FEDERATION: CURRENT STATE AND PROSPECTS OF IMPROVEMENT	76
Olena Yakovenko STANDARDS OF COMPETENCE-BASED EDUCATION: EUROPEAN EXPERIENCE AND UKRAINIAN PROSPECTS	82
Oksana Shyika RETROSPECTIVE REVIEW OF THE DEVELOPMENT OF HIGHER EDUCATION QUALITY ASSURANCE SYSTEM IN AUSTRIA	89
Natalia Avshenyuk FOREIGN APPROACHES TO TRANSNATIONAL HIGHER EDUCATION MODELING	96